

ARTİSTLİK YAPMA

*Yönetmenlerle
Oyuncular Arasındaki
Yaratıcı Mücadeleler*

JOHN BADHAM
CRAIG MODDERNO

JOHN BADHAM - CRAIG MODDERNO

ARTİSTLİK YAPMA

YÖNETMENLERLE OYUNCULAR
ARASINDAKİ YARATICI MÜCADELELER

I'll Be in My Trailer: The Creative Wars Between Directors and Actors, John Badham
& Craig Modderno

© 2006, John Badham

© 2017, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Michael Wiese Productions izni ile yayımlanmıştır. www.mwp.com

Bu eserin Türkçe yayın hakları Michael Wiese Productions ve Onk Ajans Ltd. Şti.
aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı
izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Kasım 2017, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Editör: Seçkin Selvi

Düzeltili: Ebru Aydın, Mert Tokur

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2

Topkapı-Zeytinburnu

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-3611-7

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750736117

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

JOHN BADHAM - CRAIG MODDERNO

ARTİSTLİK YAPMA

YÖNETMENLERLE OYUNCULAR
ARASINDAKİ YARATICI MÜCADELELER

ANLATI

İngilizce aslından çeviren

Samim Sakacı

JOHN BADHAM, “oyuncu yönetmeni” olarak ün kazandı. 1977’de (diskotek çağını başlatan ve bütün zamanların en çok hasılat getiren kültürel kilometre taşlarından) *Cumartesi Gecesi Ateşi* ile John Travolta’nın dünya çapında bir şöhret olmasının yolunu açtı. 1983’te yönettiği *Mavi Yıldırım* ve *Savaş Oyunları*’nın dört dalda Akademi Ödülü’ne aday gösterilmesi Badham’ın kariyerinde bir dönüm noktası oldu. Eleştirmenlerden övgü alan ve büyük gişe hasılatı yapan çeşitli filmlerde Laurence Olivier, Kevin Costner, Mel Gibson, Johnny Depp ve James Garner gibi ünlü oyuncularla çalışan Badham’ın yönettiği diğer filmler *Suikastçı* (1993), *Kısa Devre* (1986), *Teldeki Kuş* (1990), *Özel Takip* (1987), *Another Stakeout* [Özel Takip 2] (1993), *Büyük Yarış* (1985), *Karar Kimin?* (1981) ve stilize edilmiş *Drakula*’dır (1979). Aynı zamanda öne çıkan bir televizyon yapımcısı ve yönetmeni olan Badham, Steven Bochco’nun *Blind Justice* adlı dramasının uygulayıcı yapımcılığını üstlendi ve bazı bölümlerini yönetti. Ayrıca *Heroes*, *Crossing Jordan*, *Standoff*, *The Shield*, *Just Legs* ve *San Francisco Sokakları* gibi dizilerin çeşitli bölümlerini çekti. 70’li yıllarda *The Senator* ve *The Law* dizilerindeki çalışmaları nedeniyle iki kez Emmy Ödülü’ne aday gösterildi. Başrollerini Paul Hogan ve Rosanna Arquette’in paylaştığı, alkol bağımlılığını konu edinen televizyon filmi *Floating Away Prism* Ödülü’nü aldı. Badham’ın çalıştığı diğer projeler HBO’nun *The Jack Bull*, Showtime’in *The Last Debate*, Lifetime’in *Obsessed* ve CBS’in *Footsteps* adlı yapımlarıdır. Badham California, Orange’daki Chapman Üniversitesi, Dodge Film ve Medya Okulu’nda Medya Sanatları profesörüdür.

CRAIG MODDERNO, daha önceleri *Penthouse* ve *US* dergilerinde editör olarak görev yapan bir gazeteci ve film yapımcısıdır. Bir sinema klasiği olan

Aşk Mevsimi'nin DVD'sinde ve videosunda da yer alan *The Graduate at 25* adlı orijinal belgeselin senaryosunu yazdı, yapımcılığını üstlendi, yönetti ve konuyla ilgili röportajlar yaptı. Samuel L. Jackson'ın oynadığı *Büyük Beyaz Yumruk*'ta rol aldı. *The Merv Griffin Show* TV programının senaristliğini ve yapımcılığını üstlendi. *Los Angeles Times* ve *Oakland Tribune*'da muhabirlik yapmış olan Craig Moddero bugün *New York Times*, Reuters, *Hollywood Life* ve *DIRECTV-The Guide* için serbest yazarlık yapıyor. *USA Today*, *USA Weekend*, *Details*, *Washington Post*, *Hoop*, *Cosmopolitan*, *TV Guide*, *TV Guide Online*, *Hits*, *Playboy*, *DGA Magazine*, *American Film*, *New York Post*, *Contra Costa Times*, *Los Angeles Daily News*, Mick Martin ve Marsha Porter'in *Video & TV Guide*'i ve *Rolling Stone* (film yapımcısı Cameron Crowe dışında, henüz yeniyetmeyken bu dergide birkaç yazısı basılmış olan tek yazardır) gibi yayın organlarında onun ismini taşıyan üç binin üzerinde yazısı yayınlandı.

SAMİM SAKACI, 1961 yılında İstanbul'da doğdu. Avusturya Lisesi'nde, ardından da Viyana Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde okudu. Çeviri yapmaya uzmanlık eğitimi sırasında başladı. Kamuda ve özel sektörde uzun yıllar hekimlik yaptı. Kitaplarını çevirdiği yazarlar arasında, Fernando Morais, Adam Blake, Jasper Kent, David Carnoy ve Warren Ellis var. Halen Edremit'te yaşıyor, roman ve tıp kitapları çeviriyor.

İçindekiler

Teşekkür	21
Önsöz	23
Giriş: Craig Modderno	27
Katkıda Bulunanlar	35
1. Bölüm: Hiç Kolay Değil	43
Nasıl saklanmalı?	50
Kıssadan hisse?	53
Acemi yönetmen, Richard Pryor ile tanışıyor	56
Mahvolan kariyer	58
Özet	61
2. Bölüm: Yapılması ve Yapılmaması Gerekenler	62
Evrensel huysuzluklar	83
Özet	84
3. Bölüm: Rahatlık mı Kabızlık mı?	86
Sihir, lütfen	90
Özet	92
4. Bölüm: Oyuncular Deli mi?	93
O kadar kolaysa sen yap	97
Belirgin delilik	104
Sadece bir grup çocuk mu?	106
“Asla köpeklerle ve çocuklarla oynama”	108

Onlar da mızımız mı?	110
Oyuncular senden benden farklıdır	112
Özet	119
5. Bölüm: Başarının Kolay Yolu – Rol Dağıtımı	121
Aptalca rol dağıtımının püf noktası - 1	123
Aptalca rol dağıtımının püf noktası - 2	124
Aptalca rol dağıtımının püf noktası - 3	129
Seçmeler	131
Serbest prova	133
Nihayet rol dağıtımı	136
Video çekimi – nimet ve lanet	138
Profesyoneller ve amatörler	139
Felaket - 1: Yapımcının kız arkadaşına rol vermek	141
Özet	146
6. Bölüm: Prova – Her Derdin Devası mı Yoksa Derdin Kendisi mi?	148
Birinci grup – yapılmalı	148
İkinci grup – neden ihtiyacımız olsun ki?	152
Provalar pısrıklar için mi?	157
Kendiliğindenlik eğitimi	161
Prova yapacak zaman yok	163
Organik sakinleştirici	166
Özet	170
7. Bölüm: Prova – Birinci Gün	171
İlk senaryo okuması	172
Yani prova yok, değil mi?	176
İlk okumaya asla konuk davet etmeyin	177
Ne zaman yöneteceksiniz?	179
Prova esnasında sahneleme	186
Ne kadar prova yapılmalı?	188

Provadadan sonra	190
Özet	193
8. Bölüm: Oyuncululuğu Öldürmek	195
Hedeflerin değişimi	200
Oynanabilir olmayan talimatlar	202
Aktif eylem fiilleri	202
Duygusal sahnelerin provası	204
Bu onları susturur	212
Bir dakikalığına Napoléon'un menajeri	213
Her şeye burnunu sokanlar	214
Özet	215
9. Bölüm: O Gün Geline	217
İlk çekim nedir?	220
Üç yüz kiloluk goriller	224
Bu bir saygı meselesi	232
Özet	236
10. Bölüm: Oyuncular Bilgisayar Değildir	237
Bir dublör bulun	241
Sen iyi fikirlerin tanrısı mısın?	243
Özet	247
11. Bölüm: Ben Ne Yapıyorum?	249
Sonuç odaklı yönetmenlik	252
Hileler, hileler	256
Bırak palavrayı, ne istiyorsun?	261
Acayip tipler	266
Sahne oyuncularını için reçete	270
Film oyuncularını taş atamaz	274
Özet	275
12. Bölüm: 911 Yönetmenliği	277
Aşikâr olasılıklar	277

Diyaloğumu köpek yedi	277
Bu sahne aptalca	280
Bunu içtenlikle oynayamam	282
Gerçek duygu nedir?	284
Başarısızlık korkusu	287
Onlar o noktada değil	289
Bunu söylemem	291
Bunu yapmam	296
Çok iyi değiller	299
Ya gerçekten çılgınlarsa?	301
Loto oynamak	302
Sahne çalanlar ve kötü çocuklar	307
Sahne korkusu	311
İçki, uyuşturucu ve serseri ruhlar	315
Biraz hayatını yaşa	318
Dışarıdan mı içeriden mi?	320
Özet	322
13. Bölüm: Video Village Budalaları	325
Aman Tanrım, günlük iş kopyalarını izlemeye gelmek istiyorlar!	329
Özet	331
14. Bölüm: Dur, Daha İşin Bitmedi	332
Kurgu odasını istila etmek	335
Özet	338
Son birkaç düşünce	340
Fotoğraflarla ilgili izinler	342
Dizin	345

Önsöz

1997 yılında Amerika Film Enstitüsü'nde yönetmenlik dersi verdiğim günlerden birinde oyuncuların film sahnelerini canlandırma tekniği konusundaki farklılıklarını tartışıyorduk. Yönetmen oyuncuların nerede durup nerede hareket edeceğini söylemeli miydi, yoksa bunu kendilerinin bulmasına izin mi vermeliydi? Konu buydu. Birden sınıfın arka tarafında bir el havaya kalktı. Çok ciddi ve güzel bir genç kadın şu soruyu soruyordu: "İyi ama, oyuncular söylediğiniz şeyi yapmazlarsa ne yapacaksınız?"

Evvelce bundan daha zor sorularla da karşılaşmıştım. Ama oyuncuların sizi neden dinlemedikleri sorusuna yanıt vermek gerçekten zaman alabilir. Kafamda kısa ve özlü bir cevabı toparlamaya çalışırken şaşırtıcı bir şey oldu: Bütün sınıf dikkat kesilmişti. Vereceğim cevabı duymak için sabırsızlanıyorlardı. Sanki Las Vegas'ta "21" oynarken kesinkes kazandıracak tüyolar verecektim. Bu onlar için çok önemli bir konuydu. Kameralar, ışıklar ve ses donanımıyla ilgili her şeyden anlıyorlardı. Özel efektler çocuk oyuncuğuydu. Ama OYUNCULAR? Ne yapacakları konusunda her zaman kendi fikirleri olan oyuncularla çalışan acemi bir yönetmenken duyduğum korkuyu ve beceriksizliğimi hâlâ hatırladığımdan, kendini böyle hisseden hiçbir deneyimsiz yönetmeni suçlayamazdım. Ama onlara bolca pratik bilgi verebilirdim.

Ertesi gün yıllardır *Los Angeles Times*, *The New York Times*, çeşitli eğlence dergileri, hatta *Penthouse* için sinema ve spor dünyasının ünlüleriyle röportajlar yapan eski gazeteci dostum Craig Modderno'yu aradım. Beni *Penthouse* dergisindeki havalı kızlarla tanıştırmak gibi bir niyeti olmamasına rağmen, oyuncularla çalış-

mak konusunda olabildiğince fazla bilgi edinebilmemizi sağlayabilecek paha biçilmez bir röportaj yapma yeteneğine sahipti.

Amacımız sıkıcı bir ders kitabı değil, sinemayı seven herkesin okuyabileceği ve takdir edebileceği bir kitap yazmaktı. Benimle ve görüştüğümüz birçok yönetmen ve oyuncuyla aramızda hem bol miktarda komik ya da hiç komik olmayan felaket hikâyeleri hem de başarı öyküleri dile getirildi. Bu anekdotlar sinemayı seven ve eğitcilik maskesiyle süslenmiş dedikodu konusunda damak zevkine sahip herkes için eğlenceli olacaktır.

Oliver Stone, Michael Mann, Sydney Pollack ve Steven Soderbergh gibi değerli ve yetenekli, mümkün olduğu kadar fazla sayıda yönetmeni bir yerlerde kısıtlayarak oyuncularla çalışma sanatı konusundaki fikirlerini öğrenmeye çalıştık. Zamansız ölümünden kısa süre önce John Frankenheimer'le de görüşebilecek kadar şanslıydık. O aralar hâlâ zamanı varken devasa bilgisinin olabildiğince büyük kısmını bizlere aktarmaya kararlı olduğu izlenimini edinmiştik.

Jack Nicholson, Richard Dreyfuss, Anne Bancroft, James Woods, Mel Gibson ve Mark Rydell gibi oyuncu/yönetmenlerle de konuştuk. Böylece onların bilgi dağarcığını benim otuz yılı aşan yönetmenlik deneyimimle harmanlayıp kapsamlı bir tablo sunabilecektik. Onlar zor yollardan geçerek kazandıkları bilgilerini seve seve paylaştılar ve oyuncuyla yönetmen arasındaki, çoğu defa hırçın ilişkide yolunda giden veya gitmeyen şeylerle ilgili bilgilerini aktarmak için saatler harcadılar.

Şu soruların cevaplarını aramaya çalıştık: Bir oyuncu prova sırasında veya rolünü oynarken yönetmenden ne duymak ister? Yönetmen ne yapar da oyuncu yabancılaşır? Bir oyuncunun yönetmenden asla duymak istemediği şeyler nelerdir?

Bu kitapta bir oyuncuya söyleyebileceğiniz en kötü ve en iyi on şeyden söz edeceğiz. Bir oyuncunun mizacının ve katkısının gerçek doğasını keşfedeceğiz. Yaratıcılığın ve onun için söz konusu olabilecek çok sayıda tehlikenin doğasını anlamak istiyoruz. Rol dağıtımı ve prova süreçlerini inceleyeceğiz. İster Broadway'de bir ön sahnede, ister Pinewood'da bir 007 sahnesinde olsun, performans esnasında bir oyuncunun zihninde neler olup bittiğini izleyeceğiz.

Bütün bunları başarmanın beş yıl alacağını kim tahmin edebilirdi ki? Bu çok meşgul insanların zaman ayırmasını sağlamak hep çok güç oldu. Bir yanda görüşmeler ilerlerken diğer yanda da önceliği olan başka işler vardı. Bu süre zarfında Craig farklı medya organları için yüzlerce makale yazdı, ben de beş film ve birkaç bölüm televizyon dizisi çektim. İşin iyi tarafı, hem o sırada çalıştı-

ğım oyuncularla –Candice Bergen, Michael Chiklis, Don Johnson, James Garner, Jeanne Tripplehorn, Jenna Elfman, Sam Robards, Bryan Brown, George Eads ve Jamie Pressly– röportaj yapabilmem, hem de onlardan öğrendiğim birçok şeyi uygulamaya koyabilmemdi.

Ve son olarak, kitabın genel havasıyla kimseyi küstürmemek için, çoğu şeyin şaka yollu yazılmış olduğunu belirtmek isterim. Oyunculara karşı derin ve içten bir sevgim var. Onlar hakkında, oyunculuk mesleğine güven duymayan ve dalga geçen o alaycı tiplerden biriymişim gibi yazsam da, bunlar oyuncuların yeteneklerine ve zor bir sanata olan adanmışlıklarına duyduğum kişisel hayranlığı yansıtmamaktadır. Bir oyuncuya dürüst bir gözle ve saygıyla bakmamak her yönetmen için ciddi bir eksikliklerdir.

Yazarın notu: Cinsiyet ayrımı gözetilmeyen bu çağda yönetmenlere ve oyunculara atıfta bulunurken kadın ve erkeklere dönüşümlü olarak yer verdim.

Giriş

Craig Modderno

Çoğu aşk ilişkisinde olduğu gibi benim de sinemayla olan ilişkim pek iyi başlamadı. Babam beni Kuzey Carolina, Mount Holly’de yöresel bir sinemada *Dr. Jekyll ve Mr. Hyde*’ı seyretmeye götürmüştü. *Dr. Jekyll ve Mr. Hyde* gibi iki çatışan kişiliğe sahip çılgın dâhinin öyküsü görünüşe göre Hollywood’da karşıma çıkan her üç kişiden biri için bir işaret niteliğindedeydi. Fakat Spencer Tracy’nin bir insandan bir canavara dönüştüğü zamanki dehşet verici görüntüsü, o zamanlar hiç televizyon seyretmemiş küçük bir çocuk olan elinizdeki kitabın yazarı tarafından korku, çılgınlık ve gözyaşlarıyla karşılandı. Ondan sonra götürdükleri filmde Anne ve Baba Kettle ile çiftliklerindeki hayvanlar vardı karşımda. Bu deneyim neredeyse ikinci kez seks yapmaya benziyordu; ilk karşılaşma kadar korkutucu olamayacağını bilir, o yüzden de kendinizi yüzleştığınız şeyin büyümesine bırakırdınız.

(1977 yılında *Penthouse* dergisi için Steven Spielberg’le yayınlanan ilk önemli röportajımı yaparken efsanevi yönetmen bana ilk kez pornografik film seyrettiği zaman filmin ilk beş dakikasından sonra her şeyle seks yapmak istediğini, beş dakika daha seyrettikten sonra ise bir daha asla seks yapmak istemediğinden emin olduğunu söylemişti! *Küçük Dev Adam* filmindeki Şef Dan George’dan alıntı yapmak gerekirse: “Büyü bazen işe yarar, bazen yaramaz.”)

Daha sonraları babamın işleri nedeniyle İtalya’ya taşındık. (Babam ya ordu ya da mafya için çalışıyordu, fakat hangisi olduğundan hiç emin olamadım. Bütün bildiğim, hep gece geç saatlerde ve çok uzaklara taşındığımızdı.) Bir gün bir sınıf arkadaşım aşağıdaki caddede yapılan film çekimini izlemek için okuldan sonra evine gelmemi söyledi. Sophia Loren’i *Dün, Bugün, Yarın*’da oynarken seyrettiğim zaman yavaş yavaş gelişen ergen zihnimde sinemayla seks ebediyen birbirine bağlandı. O zamanlar Loren dünya-

nın en güzel kadınlarından biriydi. Bu şimdi de böyle ve gelecekte de böyle olacak. Yakındaki bir İtalyan kentinin kenar mahallelerinde büyüyen Ms. Loren çekim sırasında verilen molalarda yöredeki çocuklarla şakalaşıyor ve oynuyordu. Bense ne yazık ki dilsiz kalmıştım ve hareket bile edemiyordum. Burt Reynolds yıllar sonra bana bir erişkin olarak büyüleyici Ms. Loren'le ilk karşılaşmasında kendisinin de aynı tepkiyi verdiğini söyleyecekti. (1975 yılında Hollywood'a geldiğimde gösteri dünyasında cinsel cazibelerini ölene kadar koruyacak sadece iki kişi olduğunu söylemişlerdi: Sophia Loren ve Paul Newman! Aradan neredeyse otuz yıl geçtikten sonra bile kimse bana bu iddianın aksini kanıtlayamadı.)

1965 yılında San Francisco Körfez Bölgesi'ne taşındıktan iki yıl sonra babam ölünce ben de bir yandan liseye devam ederken, diğer yandan çeşitli işlere girip çıktım. California'daki ilk kubbe ekranlı Dome sinema salonlarından birinde (Pleasant Hill'deki Century 21) ve uzun zaman önce kullanılmaz hale gelen fakat kalıntıları, *Gençlik Yılları* adlı filmin sonunda Richard Dreyfuss'u üniversiteye götüren uçağın kalktığı sahnede sonsuza kadar görülebilecek olan Concord Drive-In'de [otomobille girilen açık hava sineması] çalışırken sinemaya olan sevgim daha da arttı.

Arabalı sinemada haftada bir program değiştiriyorduk. Dome'da neredeyse sekiz ay çalıştım ve sadece üç film oynattık: *Aşk Mevsimi*, *Camelot*, *Ölümlü Yarışanlar*. Noel'de *Şeker Gibi* vizyona girdiğinde, dört ay boyunca o korkunç filmi her gün görmemek için o akşam istifa ettim. Özellikle sadece *Aşk Mevsimi*'ni oynattıkları 1968 yazı başta olmak üzere, Dome'da müdür yardımcısı ve kapı görevlisi olarak çalışmak insanların neden sinemaya gittiği ve nasıl bir eğlence aradıkları hakkında bana çok şey öğretti.

Bana benden daha yaşlı bir kadınla aşk yaşama konusunda aklımı çelen Anne Bancroft'u düşünmek, liseden yeni mezun olduğum ve Vietnam'daki çatışmaların yıkıcı bir savaşa doğru evrildiği günlerde Başkan Lyndon Johnson'ın bana askere alınma kurası çekirtmesinden çok daha cazip görünüyordu. Altmışlı yılların mutlu olması gereken bir çocuğu olarak ben, aynı kuşağın diğer üyeleri gibi, hızla değişen zamanımızı tamamen saran bu askerlik cinnetini izah etmeye yardımcı olur diye film izliyordum.

Parmaklıklar Arkasında, *Cephede Eğlence*, *Gangsterin Kaderi*, *Ölümsüz*, *Aşk Mevsimi*, *Woodstock*, *Geceyarısı Kovboyu*, *Gecenin Sıcağında*, *Kucak Dolusu*, *Easy Rider*, *Vahşi Belde*, *Petulia*, *Tatmin Olmayanlar*, *Yaz Günüydü*, *General Patton*, *Faces* [Yüzler], *Bonnie ve Clyde* ve *2001: Uzay Yolu Macerası* gibi filmler o sıralarda –ve o za-

mandan beri- (öldürülmemiş olan) çok az politikacının yapabildiği gibi halka doğrudan seslenmeyi başarabilen mükemmel filmlerdi.

Günümüz Hollywood'unda filmler sıklıkla milyon dolarlık medyanın destekleyip yönlendirdiği ticari araçlar olarak yapılmaktadır. Risk alan, yaratıcılığı destekleyen bir Hollywood'la, onun on beş yaşındaki oğlan çocuklarının fantezilerini doyurmaya yönelik şimdiki halini karşılaştırmak istiyorsanız kendinize iki soru sormanız gerekir: "Finalinin nasıl olacağını on dakika içinde tahmin edemediğiniz bir filmi en son ne zaman gördünüz?" Ve "Hayatınız üzerinde bir etki yaratmış olan son yeni film hangisiydi?"

Eski bir dostum ve neredeyse kırk yıllık film alıcısı olan Don Farrar bana her zaman sinema seyircisinin zekâsının asla küçümsenmemesi gerektiğini anımsatmıştır ve bu, günümüzün Hollywood hiyerarşisinin son derece vefasız bir seyirci kitlesine gençliğe özgü birtakım moda olmuş eğilimleri pazarlarken sıklıkla yaptığı bir şeydir.

Farrar bunu şöyle açıklıyor: "Dünyanın en iyi aldatıcı reklamı bile olumlu veya olumsuz bir söylentiyle yarışamaz. Bazen sanki insanları hiç tanımadıkları biri arar ve şöyle der: "Beni tanıyorsun ve ben senden kilometrelerce uzakta yaşıyorum ama cuma günü gösterime girecek olan filmi (örneğin *Şapkadaki Kedi*) görmek için zahmet etmesen de olur!"

İlk profesyonel röportajımı yaptığım kişi olan Woody Allen 1968'de San Francisco'da ilk filmi *Parayı Al ve Kaç*'ı yönetirken bana yanında iş vermişti. Son sınıftayken ders yılının son günlerinde okulu her kırdığımda ve yazın ilk aylarında şirketin o gün nereden çekim yaptığını öğrenmek için prodüksiyon bürosunu arardım. Woody ihtiyacı olduğu zaman beni yardıma çağırdığında benzin paramı ve köprü geçiş biletinin ücretini kendi cebinden öderdi. Okuldaki son ders yılı başlamadan iki hafta önce babasını kaybetmiş yalnız bir çocuk ve Vietnam cephesine sürülme olasılığı yüksek adaylardan biri olduğumdan, Woody'nin film yapım sürecini anlatırken gösterdiği büyük nezaket ve sabır kendi yaşam yolunu arayan kafası karışık genç bir adama yapılan çok asil bir jest oldu.

Altmışlı yıllarda yıldızlar genellikle sinema dünyasına adım atmak, orada hayatını kazanmak ya da sadece nazik birkaç cümle duymak için gelmiş olan sıradan insanlara karşı çok daha kibar davranırdı. Lise son sınıftayken Paul Newman bana meşhur Fairmont Oteli'nin lobisinde okul gazetesi için bir röportaj vermişti. Klasik Beatles filmleri *Gençlerin Sevgilisi* ve *Help*'i [İmdat] yönetmiş olan Richard Lester San Francisco'da George C. Scott'un ve göz kamaş-

tırıcı, muhteşem Julie Christie'nin oynadığı duygulu filmi *Petulia*'nın çekimleri sırasında bir güvenlik görevlisinin beni bir yeraltı otoparkından dışarı atmasına engel olmuştu. Robert Redford Körfez Bölgesi'nde Michael Ritchie'nin yönettiği *The Candidate*'in [Aday] çekimi sırasında üniversite gazetesine yazmayı düşündüğüm yazı için birkaç gün boyunca etrafında olmama izin vermiş, aynı şekilde Woody Allen da sanatla ilgili bir kariyer takip etmem konusunda cesaretlendirici konuşmalar yapıp tavsiyelerde bulunmuştu.

Bütün ünlülerin kariyerimin erken dönemlerinde Mr. Allen'da, Mr. Lester'da ve Mr. Newman'da gördüğüm nezakete ve düzeyliliğe sahip olduğu şeklinde bir yanlış izlenim edinilmesin. Aksine, medyanın ünlülerden gelen şikâyetlere açık kart vermesini savunacak birisi değilim, özellikle de ünlüler denilenlerin peşindeki gazetecilerin bir ünlünün şikâyetiyle karşı karşıya kaldıklarında yaptığı gibi. Yine de insanların kaba, egoist ve dürüst olmayan bir ünlünün bir yazarın kariyerine ve ilişkilerine verdiği zararı bilmeleri gerekir. İki örnek vereyim.

On yıldan uzun bir zaman önce *TV Guide* için bağımsız yazar olarak çalışırken, Grammy Ödül Töreni'nin sunuculuğunu yapan Paul Reiser ile ilgili bir kapak konusu hikâyesi yazmam istenmişti. Reiser röportaj vermeyi kabul etti, sonra da görünürde hiçbir neden yokken görüşmeyi erteledi. Üç gün boyunca evde telefonunu bekledim ama aramadı. Ortak bir arkadaşımız ona neden bana karşı böyle profesyonellikten uzak davrandığını sorduğunda Reiser kızgın bir edayla şöyle cevap vermiş: "Nasıl davrandığımı umurumda bile değil. Bu hikâye bana beş kuruş bile kazandırmayacaktı."

Görüşme yapmak için bir günümü harcadığım diğer bir duyarsız oyuncu da Matthew Perry idi. Onunla ilgili doğrudan edindiğim izlenim, bir ünlü olarak ilk ortaya çıktığında dosttan çok düşman edinmekten hoşlandığı yönündeydi. Kendi önerisi üzerine Perry'yi bir Los Angeles Kings maçına götürmüştüm. Takımın dergisinde yer alacak bir öykü için yarışma yapılıyordu ve maç sırasında onunla hokey hakkında konuşacaktık. Genç taraftarlar onu görünce yiyecek bir şeyler ve gazoz gönderdiler. Karşılık olarak sadece kendilerine gülümsemesini, belki de el sallamasını bekliyorlardı. Perry ise kızgın bir ifadeyle bana şöyle dedi: "Onları sen ye. Bu insanlar neden canımı sıkıyorlar ki? Buraya sadece maç seyretmeye geldim ben."

Bir oyuncu ya da politikacı halka muhatap olduğu zaman ne-

den kişiliği ya da imajı bu kadar önemser? Çünkü genellikle sattıkları budur. Humphrey Bogart, James Cagney ve Steve McQueen sürekli gişe filmleri yapmayan az sayıdaki efsanevi oyuncularandı ama bu yönde daha az çaba göstermelerine rağmen onlara sadık bir seyirci kitlesi vardı, çünkü bu gerçek yıldızlar hem sahnedeyken hem de sahne dışında halkın hayranlık duyduğu bir kişiliğe sahipti.

Röportaj yaptığım ünlülerle ilgili olarak bana en çok sorulan soru şudur: "Gerçekte nasıllar?"

Dünya genelinde internetle yönlendirilen, aç, doymak bilmeyen ve sürekli beslenmesi gereken bir medya bugünün ünlülerine yıldız payesini çok çabuk verebiliyor. O yüzden birçok kişi Britney Spears'ın daha evli olduğunu bile fark etmemişken neden boşandığını biliyordu.

Hepimiz basit bir yaşam sürdürüyor olabiliriz, fakat Hollywood bize kaçırdığımız göz alıcı hayatla ilgili bir perspektif sunmak için elinden geleni yapıyor. O yüzden sevdiğim birkaç filmi yönetmiş, sevimli ve zeki biri olan John Badham bu kitabı birlikte yazmayı teklif ettiğinde hemen ilgilendim. Oyuncuları ve yönetmenleri istedikleri lokantalara götürdük veya onlar için yemek getirttik.

Günümüzün sinemacıları bir sınıfta ders olarak anlatmadıkları sürece meslekleriyle ilgili olarak nadiren konuştuklarından, bazı oyuncular ve yönetmenler bize hep ihtiyacımız olan bilgileri alıp alamadığımızı sordular.

Akademi Ödülleri dağıtılırken, son Oscar töreninin ardından hayatını kaybetmiş gösteri dünyası mensuplarına yöneltilen övgüler her zaman çok duygusal anlara yol açar. Ben de bir sinemasever olarak sık sık röportaj yaptığım kişilerle birlikte çalışmış ve uzun zaman önce ölmüş olan oyuncuları ve yönetmenleri anarım. Uzun ve etkileyici bir dizi yapımın yanında *Jaws* ve *Ahmak*'ın ortak senaryo yazarlığını da yapmış olan oyuncu, yazar, yönetmen ve senarist Carl Gottlieb'den asla bıkmamışım. John Huston'ın onunla ve Jack Nicholson'la birlikte yönettiği ve *Prizzi'lerin Onuru*'nun son halinde yer almayan bir sahneyi anlatışından veya Carl'a destansı oyuncu Robert Shaw'un devamlı arıza yapan o mekanik köpekbalığının oyunculara, film ekibine ve yönetmen Steven Spielberg'e çıkardığı çeşitli zorluklara –ki Gottlieb mutlaka okunması gereken *The Jaws Log* [Jaws Günlüğü] adlı kitabında hepsini anlatmıştı– nasıl dayandığını sormaktan da. Akademi Ödülleri'nin takdimi sırasında yapılan anma konuşmalarını dinlerken, artık bizimle

1. Bölüm

Hiç Kolay Değil

Film çekmek çoğu gün çok eğlenceli olabilir. Bugün, onlardan biri değil. Kuzeybatı yönünden saatte 45 kilometre hızla şiddetli bir rüzgâr esiyor. Vakit gece yarısı. Brooklyn ile Staten Island'ı birbirine bağlayan Verrazano Köprüsü'nün üzerindeyim ve donuyorum. 1977 yılının Mart ayında ve saat sabahın biri. Altmış kişilik ekibimle -12 derece ısıda bekliyoruz. Ve *hiçbir şey yapmıyoruz*. Çekim yapmıyoruz. Konuşmuyoruz. Neyse ki ismi sonradan *Cumartesi Gecesi Ateşi* olarak değiştirilen “Yeni Cumartesi Gecesinde Kabile Ayinleri” ni çekiyor olmamız gerekiyor. Henüz 22 yaşında olan John Travolta sahneyi yönetmenin –yani benim– istediği gibi oynamayı reddediyor. Kendini karavanına kapattı. O gece önümüzde çekmemiz gereken önemli bir sahne var ve ben istemsem de istemesem de sabahın altısında güneş tepemizde patlayacak. Elbette hepsi benim hatam olarak yazılacak. Bir an önce çekimi başlatmak zorundayım ve Travolta çıkıp oynamak istemiyor. Böyle bir durumda yönetmen ne yapmalı?

1976'ya geri saralım. Başka bir neşesiz gün. Georgia, Macon'da hava sıcaklığının 38 derece ve nem oranının da yüzde 95 olduğu bir günde bir beyzbol sahasında çekimdeyim. Etrafımdaki 60 kişilik ekip sıcaktan neredeyse tamamen erimiş durumda bekliyor. Ve *hiçbir şey yapmıyoruz*. Çekim yapmıyoruz. Konuşmuyoruz. İlk uzun metrajlı filmim *The Bingo Long Traveling All Stars and Motor Kings*, o gün henüz bir adım bile yol alabilmiş değil. Başrollerini Billy Dee Williams,

James Earl Jones ve Richard Pryor'ın paylaştığı film Siyahlar Beyzbol Ligi'nin son günlerine çok duygusal bir bakış.

O cehennem sıcaklığında, kızgın suratıyla yarım metre ötemde durmuş özür bekleyen Richard Pryor'a bakıyorum. İddiasına göre önceki gün ondan kameranın yanından geçmesini istemekle hayatını tehlikeye atmışım. Kim bilebilirdi? Bugün ikinci kaleye kaymasını isteyerek tekrar tehlikeye sokacağım. Pryor o kadar kızgın ki, hemen şimdi kendisinden özür dilemezsem uçağa atladığı gibi Los Angeles'a dönecek. Bense gencim, inatçıyım ve hepsinden önemlisi, aptalım. Kendi kendime yanlış bir şey yapmadığımı söylüyorum. O yüzden de elbette özür filan dilemeyeceğim. İşte yönetmenler bu yüzden genç yaşta ölürlər.

Tanrı'ya şükür ki zaman zaman kötü gününde olan tek kişi ben değilim. İlk kez yönetmenlik yapan ve HBO'nun *Project Greenlight* [Yeşil Işık] dizisinde ekip olarak çalışan iki yönetmen stüdyo dışında bir yerde çekim yapıyor. İlk defa tam bir ekip, gerçek bir kameraman ve profesyonel oyuncularla çalışan toy sinemacıların başarılı olması için herkes destek oluyor. Her şey videoya kaydedildiği için çekim günlerinde yönetmenlerin dakika dakika verdikleri mücadeleyi izleyebiliyoruz. Dizi, film yapımının tehlikeleri konusunda hepimiz için müthiş bir sinemacılık dersi oluyor. Eline kamera almış olan herkes benzer sorunlar yaşamış olmasaydı, onların çekim yöntemleriyle dalga geçmek kolay olurdu. Bizler de aynı yollardan geçtik ve onların verdiği bu zorlu sınava sempatiyle bakıyoruz. *Project Greenlight* bize yetenekli insanların yapabilecekleri en iyi filmi yapmak için dişleriyle, tırnaklarıyla verdiği mücadeleyi gösteriyor. Bununla birlikte, yönetmenin oyuncularla olan ilişkisi başta olmak üzere, çekimler sırasında iletişim sorunları bütün filmin mahvolmasına neden olabilir. Yönetmeni memnun etmeye ve onun istediği şekilde adapte olmaya hevesli oyuncular görüyoruz. Sahneleri mükemmelleştirmek için çaresizce nefes tüketen yönetmenler görüyoruz.

Yaratıcı süreçte çaylak yönetmenlerin istedikleri sahneyi çekme konusunda başarısız olmasının nedeni sıklıkla oyuncularla konuşma konusunda deneyimsiz olmalarıdır.

Yaratıcı süreçte deneyimli yönetmenlerin istedikleri sahneyi çekme konusunda başarısız olmalarının nedeniyse sıklıkla oyuncularla konuşma yeteneğine sahip olmamalarıdır. Oyuncularla konuşmak her zaman çok kolay görünür, ta ki –ne kadar deneyimli olursa olsun– yönetmen bunu deneye ne kadar. Oyuncular apayrı bir dil konuşurlar. Kulağa çok “Yeniçağ” gibi gelebilen ya da alenen sert veya karşısındakini kullanmaya yönelik olabilen bu dili öğrenmek, dil şakırdatarak konuşulan Hottentot lisanını öğrenmekten daha zor olabilir. Görüntü yönetmeninizle veya yardımcı yönetmenle bu şekilde konuşursanız, size tuhaf tuhaf bakacaktır. Bu gizli dil nedir? Bu Oyuncu Dili nedir? Neden sadece kendilerine söyleneni yapamazlar? *Project Greenlight*'daki zorluklar, seti yönetme heveslisi meraklılardan temizlemekle aşılanıyor. Yaratıcı takım ne kadar iyi niyetli ve uyum içinde olursa olsun, ekipten gelen öneriler bir fili tarif etmeye çalışan kör adamın öyküsünü hatırlatıyor. Oyuncuların kafalarının karıştığını görüyoruz. Zeki oyuncuların kendilerini yetersiz yönetmenlerden korumayı öğrenmelerine şaşmamalı.

Jenna Elfman: “Sanırım benim için en önemlisi oyunculuğu çok iyi bir öğretmenle birlikte irdelemek çünkü bazen sizi gerektiği gibi yönlendirecek bir yönetmeniniz olmaz ve o zaman kendi kendinize bir yol çizmeniz gerekir. Ben yönetilmeyi seviyorum. Her zaman iyi bir yönetmenle karşılaşmayı umuyorum çünkü yönetiliyor olmanın dinamiğinden hoşlanıyorum. En önemli deneyimlerimden biri Ron Howard'ın yönettiği *EdTV* de oynamaktı.”

Daha dik başlı oyuncular kendilerini koruma havasına geçerler. Gevezelikleri dinlemeyi bırakır, oynadıkları karakterin yapması gerektiğini düşündükleri şeyleri seçmeyi tercih ederler. Şansın ve yeteneğin yardımıyla tesadüfen iyi bir sahne veya sahnenin bir parçasını çıkarabilirler. Aksi takdirde, yetenekli bir kurgucunun bile tasnif etmekte zorlanacağı bir keşmekeş yaratabilirler.

Noel'deki kilise töreni bile olsa, herhangi bir şey yönetmiş olan herkes bu gibi durumlarla kafa kafaya çarpışmıştır. Bu gezegende oyuncularla *asla* sorun yaşamadıklarını savunan yönetmenler var. Onlar için büyük heyecan duyar ve onları kıskanırdım ama... *yalan söylüyorlar*. Sadece ağzlarıyla değil, yüzleri ve gözleriyle de. Eğer başka gezegenlerde hayat varsa, oralarda da yönetmenlere hayatı dar eden oyuncular vardır. Bu, bir yönetmen olmanın ve onun –sıklıkla– şaibeli keyfinin bir parçasıdır.

Diğer yandan, ki bu da aynı derecede zalimcedir, her yerde oyunculara hayatı zindan eden çok sayıda yönetmen vardır. Bazıları oyuncuları yabancılaştırmak, korkutmak ve yıldırma için sanki ellerinden geleni yaparlar. Korkutarak ve bağırarak yönetirler. Otto Preminger, Henry Hathaway ve John Ford sadece mevcudiyetleriyle bile herkesin ödünü patlatırlardı. Bazı yönetmenler ekibin ve oyuncuların hayatını daha az zorlaştırır. Yıldızları itip kakamadıkları için yardımcı rollerdeki oyunculara eziyet ederler.

Steven Soderbergh: “Bazı yönetmenler oyuncuları sevmez, onları anlamaz, anlamak istemez ve ayak altında dolaşıp işleri yaşattıklarını düşünürler.”

Bir de pasif-agresif yönetmenler vardır; bunlara “Gizli Yönetmenler” denir. Oyuncularla aralarına mesafe koyarlar ve pek fazla iletişim kurmazlar. Yaratıcılık bağlamında oyuncu ya kendi çabasıyla yüzer ya da batır. Bu yönetmenler

Oyuncular söylediğiniz şeyleri yapmazlarsa ne yaparsınız? Genç bir yönetmenken her zaman kendi fikirleri olan oyuncularla ilk çalışmaya başladığındaki beceriksizliğini ve yaşadığı korkuyu anlatan yönetmen John Badham (Cumartesi Gecesi Ateşi, Savaş Oyuncuları, Özel Takip) hem sinemaseverlerin hem de mesleğinin her aşamasındaki oyuncu ve yönetmenlerin mutlaka okuması gereken bu kitapta çok değerli bilgiler veriyor. Gazeteci ve film yapımcısı Craig Modderno da kendi deneyimlerini aktararak bu ortak yapıtı zenginleştiriyor.

Kitapta Sydney Pollack, Michael Mann, John Frankenheimer, Mel Gibson, James Woods, Anne Bancroft, Jenna Elfman, Clint Eastwood ve diğer birçok ünlü yönetmen ve oyuncunun önemli konularla ilgili açıklamaları ve kısa röportajları yer alıyor.

- Bir oyuncuya söyleyebileceğiniz en kötü ve en iyi on şey nedir?
- Oyuncunun mizacının ve katkısının gerçek doğası nedir?
- Yaratıcılığın doğası ve barındırdığı güçlüklerin etkisi nasıl yönlendirilir?
- Oyuncu seçimi ve prova süreçleri nasıl değerlendirilir?
- Rol yaparken bir oyuncunun aklından neler geçer?
- Yönetmenler ne yaparsa oyuncular yabancılaşır?

Gerek yönetmenlerin, gerek oyuncuların, gerekse seyircilerin kafasındaki bu soru işaretleri, kameranın arkasındaki ve önündeki sanatçıların farklı bakış açılarıyla yanıtlanıyor.

"Yönetmen olarak kariyer yapmayı düşünen herkesin okuması gereken son derece eğlenceli bir kitap. Şiddetle tavsiye edilir!"

- Wayne Crawford

